

A határozatnak, amely a jogi érvek egész tárházát sorakoztatja fel, jelentősége nem abban áll, hogy az állami kincstár behajthat évenként tetemes összegeket, amelyeket máskülönben a természetes apák nem fizetnének meg. Hiszen végeredményben ezt a célt el lehetne érni akkor is, ha a behajtást a gyermek törvényes képviselője eszközölné, aki a menhelyet megillető gondozási költségek tekintetében azután köteles volna az árvaszékekkel és a gyermekmenhellyel elszámolni. Fontos a határozat azért, mert lehetetlenné teszi, hogy a természetes apa kötelességétől szabaduljon olyképen, hogy a gyermeket bedugja a menhelybe; e határozat az államot följogosítja, de egyúttal kötelezi arra, hogy a menhely kötelékébe tartozó gyermekek minden irányú jogvédelméről gondoskodjék.

2 A Curia 1011. évi október hó 10-én G. 109/1911. számú határozatával kimondotta, hogy, ha az anya a természetes apa ellen meghozott ítélet után a természetes apával kiegyezik, a gyermek törvényes képviselőjének joga van a gyermek természetes apja ellen új pert indítani és a természetes apa az ítélt dolog kifogásával eredményesen nem védekezhetik.

Ez volt azon eset, amidőn a felülvizsgáló tanács Márkus Dezső dr. eredeti álláspontját leszavazta. Márkus Dezső dr. ugyanis még messzebb akart menni és ki akarta mondani azt, hogy a gyermek törvényes képviselője nem is köteles új pert indítani, hanem az anya által indított perben hozott ítélet alapján azonnal végrehajtást kérhet a természetes apa ellen. A Curia ezen álláspontot éppen gyermekvédelmi szempontból nem fogadta el, mert attól félt, hogy ilyen végrehajtás esetében az alsó bíróságok esetleg helyt adnak a természetes apa végrehajtás-megszüntetési keresetének, amiből esetleg a gyermekre nézve helyrehozhatatlan jogsérelem háramolhatik.

3. A m. kir. Curia 1911. évi február hó 21-én G. 275/1910. számú ítéletével kimondotta, hogy a házasságon kívül született gyermeknek minden körülmények között joga van ahhoz, hogy a természetes apa kötelezettségét bírói ítélettel megállapíttassa, amely per költségét, tekintet nélkül arra, hogy milyen mennyiségű tartásdíj fizetésére kötelezi a bíróság a természetes apát, a természetes apa tartozik viselni.

A tényállás az volt, hogy a természetes apa ajándékozási szerződés formájában kötelezettséget vállalt arra, hogy az anya részére évenként az árvaszéknél 100 korona ajándékot ad, az anya pedig a természetes apa elleni minden igényéről lemondott; a szerződést az árvaszék jóváhagyta. En, mint árvaszékieg kirendelt gondnok, a gyermek nevében 70 korona havi tartásdíj iránt pert indítottam a természetes apa ellen és dacára annak, hogy a bíróságok csak 12 korona havi tartásdíjat állapítottak meg alperes ellen, a Curia az alperest az összes per-, felelkezési és felülvizsgáló költségek megfizetésére kötelezte.

4. A Curia 1911. évi június hó 26-án szám alatt kimondotta, hogy a házasságon kívül született gyermeket természetes apjához vérségi kötelék fűzi, amelynél fogva a természetes apa a gyermeket, ha az rászorul, eltartani tartozik, tekintet nélkül arra, hogy a gyermek tartásdíjára nézve vonatkozólag árvaszékieg jóváhagyott egyezséget kötött.

Ebben az esetben, amely annak idején nagy felűnést keltett, a tényállás a következő:

Egy országgyűlési képviselő, akinek viszonya volt egy leánnyal, a gyermek születése után a gyermek gyámjával oly értelmű egyezséget kötött, amely szerint ő végkielégítésül az árvaszéknél 2000 koronát fizet. Az egyezséget az árvaszék jóváhagyta, az országgyűlési képviselő a 2000 koronát lefizette. A pénz elfogyott, én az anya képviselőjében gyermektartási pert indítottam a természetes apa ellen, a melyet az alsó bíróságok el is utasítottak. A Curia a felelkezési bíróság végzését előbb vázolt jogi álláspontjából kiindulva föloldotta, minekfolytán a felelkezési bíróság a természetes apát jogerős

Márkus Dezső munkásságáról.

A házasságon kívül született gyermek problémája.

Írta: Engel Zsigmond dr. Vége

1. A Curia 1910. évi november hó 15-én G. 1831/910. számú határozatával Márkus Dezső dr. előadása alapján kimondotta, hogy a m. kir. állami gyermekmenhelynek joga van a kötelékébe tartozó házasságon kívül született gyermek gondozási költségeinek megtérítése iránt a gyermek természetes apja ellen perrel fellépni.

ítélettel kötelezte, hogy a gyermek 16 éves korának betöltéséig 100 korona havi tartásdíjat fizessen.

5. A Curia 1912. évi június hó 27-én G. 51 1912. szám alatt hozott határozatában kimondotta, hogy a gyermek törvényes képviselőjének joga van a természetes apa ellen, „aki a gyermekről természetben gondoskodik, pert indítani annak kimondása iránt, hogy a gyermek természetes apja azon időponttól, amelyben megszűnik a gyermekről gondoskodni, tartozik fizetni a gyermek keresőképességének eléréséig a bírói ítéletben előre megállapítandó tartásdíjat.

A határozat jogi jelentősége abban áll, hogy megengedi tartási kötelezettség megállapítása iránt való kereset megindítását, ami azt jelenti, hogy a gyermeknek nem kell addig várnia, amíg a természetes apa róla gondoskodni megszűnik.

Márkus Dezső dr. módot talált arra, hogy e határozatokban véleményt nyilvánítson a házasságon kívül született gyermekekre vonatkozó olyan jogi kérdésekről is, amelyek az illető perben döntés tárgyát nem képezték. Lehetetlen még csak felsorolni.

Volt egynéhány kérdés, amelyre vonatkozólag Márkus Dezső dr. velem nem értett egyet:

a) Az egyik volt az, hogy én a kiskorú anya felperességét nem ismertem el, hanem vitattam, hogy ilyen minőséggel egyedül a gyermek törvényes képviselője bír. Ellenben Márkus Dezső dr.-nak az volt a nézete, hogy ilyen pert a kiskorú anya is megindíthat és e tekintetben nézete az általános bírósági gyakorlattal egyezett. Elismerte azonban, hogy mihielyt az összes magyarországi árvaszékek életbe léptetik a hivatásos gyámság intézményét, a kiskorú anya felperességének elismerésére többé nem lesz szükség.

b) Az én álláspontom szerint az, hogy a gyermek mely koráig tartozik a természetes apa tartásdíjat fizetni, nem ténykérdés, hanem jogkérdés, amelyhez tehát a felülvizsgáló bíróság hozzászólhat, minélfogva a felülvizsgáló bíróságnak joga van megváltoztatni minden olyan alsóbírósági ítéletet, amely nem ítéli meg a tartásdíjat a gyermek 16 éves korának betöltéséig. Az én álláspontom szerint köztudomású, hogy a gyermek eltartására bizonyos minimum szükséges és minthogy ezen köztudomású tény a felülvizsgáló bíróság is figyelembe venni tartozik, a felülvizsgáló bíróságnak meg kell változtatnia minden alsóbírósági ítéletet, amely a minimumon aluli tartásdíjat állapítja meg. Sajnos, vidéki adóbíróságaink a tartásdíjat csak a gyermek 12-14 éves koráig állapítják meg és olyan szégyenletesen alacsony tartásdíjakat, 6-8-10 koronákat, amelyekből nagyon természetesen egy gyermeket lehetetlen eltartani. Ezen alsóbírósági ítéletekhez csak úgy lehet hozzáférni, ha a felülvizsgáló bíróság azon álláspontot foglalja el, hogy jogszabály, miszerint a tartásdíj legalább is a gyermek 16 éves koráig jár és hogy jogszabály, miszerint nem szabad a gyermek eltartására szükséges minimumnál, mondjuk például havi 10 koronánál, kisebb tartásdíjat megállapítani. Márkus Dezső dr. szerint úgy a korhatár, mint a tartásdíj mennyiségének kérdése nem jogkérdés, hanem ténykérdés, vagyis amelynek tekintetében a felülvizsgáló bíróság a felelőzési bíróság ítéletét – bizonyos, itt figyelembe nem jövő kivételektől eltekintve – nem vizsgálhatja. Megjegyzem, hogy a legtöbb vidéki ítélőtáblánál már keresztül tudtam vinni, hogy a korhatárkérdést jogkérdésnek tekintik, míg a tartásdíj mennyiségének kérdésére nézve ezt meg nem tudtam elérni.

Hivatkozott Márkus Dezső dr. arra, hogy a nem-sokára életbe lépő új perrendtartás (1911: I. t.-c.) módot fog adni a felülvizsgáló bíróságnak, hogy hozzáférhessen az alsóbíróságok minden olyan ítéletéhez, ahol „a tényállás megállapítása nyilvánvalólag helytelen ténybeli következtetéssel történt”. Az új perrendtartás ezen ren-

delkezése alapján akart Márkus Dezső dr. a kir. Curia felülvizsgáló tanácsában nemcsak a korhatár és a tartásdíj mennvisége kérdésében helyesebb és igazságosabb gyakorlatot teremteni, hanem a tartási kötelezettség megállapítása tekintetében is. Nap-nap után fordulnak elő ma esetek, hogy kézenfekvő bizonyítékok dacára a II-od bíróság tényként állapítja meg, hogy alperes nem folytatótt viszonyt a gyermek anyjával s ezen alapon a keresetet elutasítja. Manapság ezen ítéletekhez a felülvizsgáló bíróság a legtrikább esetekben férhet hozzá, még hogy ha érzi is, hogy itten a házasságon kívül született gyermekekkel égbekiáltó igazságtalanság is történt. „Nyilván helytelen ténybeli következtetésnek akarta Márkus Dezső dr. a felülvizsgáló bíróság ilyen következtetéseit deklarálni és előre örvendett annak, hogy milyen határozatos fegyver lesz az új perrendtartás ezen §-a a felülvizsgáló bíróság kezében.

Márkus Dezső dr. halála előtt néhány héttel a „Jogtudományi Közlöny”-ben egy igen rövid, de rendkívül emelkedett hangú cikket irt azon alkalomból, hogy a francia törvényhozás eltörölte a code civile 340. §-át, amely tiltja az apaság keresését.

1912. december 4-én a budapesti törvényszék felelőzési tanácsának egy gyermektartási ügyben nehéz és vitás jogi kérdést kellett eldöntenie. Úgy láttam, hogy a felelőzési bíróság osztja az első bíróságnak rám nézve kedvezőtlen álláspontját, fölmutattam hát a Curianak 1912. június havában hozott határozatát (közölve e cikkben ő. szám alatti, melyet Márkus Dezső dr. előadása alapján hozott meg és amely az én álláspontomat fogadja el. A felelőzési bíróság visszavonult tanácskozni és mialatt mi ügyvédek a teremben maradtunk, egyszerre csak beront oda egy kartársunk és közli velünk a lesújtó hírt, hogy Márkus Dezső dr. hajnalban meghalt. A felelőzési bíróság rövid tanácskozás után bevonult a terembe és kihirdette határozatát, amelylyel az első bíróság ítéletét megváltoztatja azon indok alapján, melyek a Curia határozatában foglaltatnak.

Még január havában fog a Curia felülvizsgáló tanácsa egy esetet tárgyalni, ahol az a kérdés vár eldöntésre, bír-e tartási igényrel külföldi honosságú házasságon kívül született gyermek, mely kérdés Márkus Dezső dr. t rendkívül érdekelte. Sajnos, a tanácsban Márkus Dezső dr. nem lesz benn.

Az új perrendtartás életbe léptetését Márkus Dezső dr. már nem élte meg; hűszük, hogy a szellem, amelyet ő inaugurált, olyan erős gyökeret vert a Curia felülvizsgáló tanácsában és a bírói gyakorlatban, hogy azt kiirtani onnét többé már nem lehet.

Nem fejezhetem be tanulmányomat szebben, mint azon szavakkal, amelyekkel Márkus Dezső dr. 1898. évbéli jogászegylet! előadását fejezte be:

„S ha a modern állam jelszava: s születési előjognak eltörlése, akkor sorozza e mellé, mint teljesen egyenragút, a születési hátrányok megszüntetését is!

El vagyok készülve arra, hogy igen sokan azt fogják szememre vetni, hogy javaslatom szentimentalizmust akar bevinni a törvényhozásba. Ha azt értik ezalatt, hogy azt akarom, hogy ne csak elvont, elméleti tételek alapján alkossanak törvényt, hanem hogy érezzék

át azoknak a helyzetet is, akiknek életviszonyait szabályozzák, akiknek számára jogot teremtenek; ha azt értik ezalatt, hogy el akarom törölni a törvények ama megszokott jelzőjét, hogy rideg és helyébe azt óhajtom jelzőül, hogy emberies, könyörületes és belátó és hogy « törvény és igazságosság azonos fogalmakká váljanak: akkor szégyenkezés nélkül fogadom el a szemrehányást. S nem fogok elpirulni akkor sem, ha javaslatomat legfőbb részében elérhetetlen utópiának, megvalósíthatlan idealizmusnak fogják jellemezni. Az eszményre törekedni – ezt kaptuk irányadó útmutatásul lelkes tanítóktól minden idők minden igaz és nagy emberétől. S ha az eszményt nem is érhetjük el rögtön és egyszerre: az utána való törekvés mindig közelebb visz hozzá és e közeledés minden foka az emberiség sorsának javítását egy-egy lépéssel előbbre vitelét jelzi.

Az emberiség története – mondja Castelár – az eszméknek és érdekeknek örökös harcából alakul; pillanatnyira mindig az érdek győz, de tartósan az eszme vívja ki a diadalt!”